

## **Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Fas Krallığı Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma**

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Fas Krallığı Hükümeti bundan sonra Akit Taraflar olarak anılacaklardır. Özellikle bir devletin yatırımcılarının diğer devletin ülkesindeki yatırımlarıyla ilgili olarak, aralarındaki ekonomik işbirliği için uygun koşullar yaratma arzusu ile,

Yatırımların karşılıklı teşvik ve korunmasının önemini ve bunun, sermaye akışı ve girişimci insiyatifinin teşvikine ve devletlerin refahına katkıda bulunacağını kabul ederek,

Aşağıdaki şekilde anlaşmaya varmışlardır:

### **MADDE 1** **Tanımlar**

İşbu Anlaşmanın amaçları bakımından;

(1). "Yatırım" terimi, her bir Akit Tarafın ülkesindeki kanun ve nizamlarına uygun olmak kaydıyla, her türlü mal varlığını ve sınırlayıcı olmamakla beraber özellikle aşağıdakileri kapsar:

(i) taşınır ve taşınmaz mallar ile mülkün bulunduğu Tarafın ülkesindeki kanun ve nizamla uygun olarak tanımlanmış ipotek, tedbir, rehin gibi diğer aynı haklar ile diğer benzer haklar,

(ii) hisse senetleri, tahviller ya da şirketlere katılımın diğer şekilleri,

(iii) yeniden yatırımda kullanılan hasılatlar, para alacakları veya bir yatırımla ilgili mali değeri olup kanunen ifa edilebilen diğer haklar,

(iv) sınai ve fikri mülkiyet hakları, patent, sınai marka ve tasarım, ticari marka, peştemaliye, know-how ile benzer diğer haklar,

(v) doğal kaynakların aranması, işlenmesi, istihracı, işletilmesi dahil olmak üzere kanun ya da sözleşme ile verilmiş iş imtiyazları.

Varlıkların yatırıldığı ya da yeniden yatırıldığı hukuki biçimdeki değişiklikler onların bu Anlaşmadaki anlamda yatırım olma karakterlerini değiştirmez.

(2). "Yatırımcı" terimi her bir Akit Taraf için, diğer Akit Tarafın ülkesinde yatırım yapan:

(a) Akit Tarafların her birinin yürürlükteki mevzuatına göre Fas ya da Türk vatandaşlığını haiz gerçek kişileri,

(b) Akit Taraflardan her birinin yürürlükteki mevzuatı çerçevesinde kurulmuş ya da teşekkül etmiş ve merkezi o Tarafın ülkesinde bulunan şirketler, firmalar veya iş ortaklıklarını ifade eder.

(3). "Hâsılatlar" terimi, bir yatırımdan elde edilen vergi sonrası getirileri ve özellikle ancak sınırlayıcı olmayacak şekilde kâr, faiz ve temettüleri içerir.

(4). "Ülke" terimi:

(i) Türkiye Cumhuriyeti bakımından: Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi, kara suları, aynı zamanda üzerinde uluslararası hukuka uygun olarak, doğal kaynakların aranması, işletilmesi, saklanması ve yönetilmesi amacıyla yargılama veya egemenlik haklarına sahip olduğu deniz alanlarıdır.

(ii) Fas Krallığı bakımından: Fas Krallığı'nın kara suları ötesinde yer alan ve uluslararası hukuk çerçevesinde Fas Krallığı'nın kanunlarına göre belirlenmiş ya da belirlenecek ve Fas Krallığı'nın deniz yatağı, yeraltı ve doğal kaynaklarıyla ilgili haklarını icra edebileceği bir alan olan deniz alanlarını kapsamak üzere Fas Krallığı'nın ülkesidir.

### **MADDE 2** **Yatırımların Teşviki ve Korunması**

(1). Her bir Akit Taraf, kendi ülkesinde diğer Akit Taraf yatırımcılarının yatırımlarını ve ilgili faaliyetlerini benzer durumlarda herhangi üçüncü bir ülkenin yatırımcılarının yatırımlarına kendi kanun ve nizamları çerçevesinde göstereceği muameleden daha az elverişli olmayacak şekilde, izin ve teşvik edecektir.

(2). Akit Taraflardan her biri, diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımlarına adil ve eşit muamelede bulunacak ve kamu düzenini muhafaza etmek için kesinlikle zaruri tedbirler çerçevesinde tam güvenlik ve koruma sağlayacaktır. Akit Taraflardan hiçbirisi ülkesinde, diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımlarının işletme, bakım, kullanım ya da tasfiyesini ayrımcı tedbirlerle engellemeyecektir.

Evsahibi ülkenin yürürlükteki kanun ve nizamlarına göre gerçekleştirilen genişleme ve değişiklikler yeni yatırım sayılacaktır.

Akit Taraflardan her biri diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımları açısından girmiş olabileceği yükümlülükleri yerine getirecektir.

(3). Akit Taraflardan biri ve diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki özel bir Anlaşmanın hükümlerine tabi yatırımlar, bu Anlaşmada sağlanandan daha elverişli hükümlerin mevcudiyeti halinde, bu özel Anlaşmaya tabi kalacaklardır.

Yatırımların hasılatları, Akit Taraflardan her birinin yürürlükteki yasalarına göre yeniden yatırılmaları halinde başlangıçtaki yatırımla aynı korumadan faydalanacaklardır.

### **MADDE 3**

#### **Yatırımlara Uygulanacak Muamele**

(1). Akit Taraflardan herbiri diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımlarına benzer durumlarda kendi yatırımcılarının yatırımları veya herhangi üçüncü bir ülke yatırımcılarının yatırımlarına uyguladığı muameleden hangisi en elverişli ise, o muameleden daha az elverişli olmayan bir muamele uygulayacaktır.

(2). Akit Taraflardan herbiri, ülkesinde, diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımlarının işletme, kullanım, bakım ve tasfiyesi hususlarında, benzer durumlarda kendi yatırımcılarının yatırımları veya herhangi üçüncü bir ülke yatırımcılarının yatırımlarına uyguladığı muameleden hangisi daha elverişli ise o muameleden daha az elverişli olmayan bir muamele uygulayacaktır.

(3). İşbu Anlaşmanın Akit Taraflardan herhangi birinin ya da üçüncü bir ülkenin yatırımcılarına uygulanandan daha az elverişli muamelede bulunmamaya ilişkin hükmü, Akit Taraflardan birine, diğer Akit Tarafın yatırımcısını:

(a) Akit Taraflardan birinin üye olduğu ya da olabileceği herhangi bir ekonomik birlik ya da gümrük birliği, serbest ticaret bölgesi, ortak pazar, uluslararası herhangi bir anlaşma veya bölgesel ekonomik teşkilatın herhangi bir şekli;

(b) tamamen veya esas olarak vergilendirmeye ilişkin anlaşmalardan veya düzenlemelerden kaynaklanan muamele, tercih ya da ayrıcalıklardan yararlandırma yükümlülüğünü, getirmeyecektir.

### **MADDE 4**

#### **Kamulaştırma ve Tazminat**

(1). Akit Taraflardan birince diğer Akit Tarafın bir yatırımcısının yatırımları hususunda alınacak, bundan böyle kamulaştırma olarak anılacak olan kamulaştırma, devletleştirme veya doğrudan ya da dolaylı olarak benzer etkisi olan tedbirler kamu yararı dışında bir saıge dayalı ve ayrımcı olmayacaktır.

(2). Böylesi tedbirleri alan Akit Taraf, tedbirin yararlanıcılarına söz konusu yatırımın anılan tedbirin alındığı ya da öğrenildiği tarihten bir gün önceki pazar değerine eşit, adil ve eşitlikçi bir tazminat ödeyecektir.

(3). Anılan tazminat, etkin bir biçimde gerçekleştirilebilir olacak ve gecikmesiz ödenecektir. Geç ödeme halinde, faiz tutarı, yasayla belirlenen faiz oranı üzerinden yasal ve reel ödeme günleri arasındaki dönem için hesaplanacaktır. Tazminat, yatırımcılara konvertibl bir para ile ödenecek ve serbestçe transfer edilebilir olacaktır.

### **MADDE 5**

#### **Zararların Tazmini**

(1). Yatırımları, diğer Akit Tarafın ülkesinde savaş ya da silâhlı çatışma, ihtilâl, seferberlik hali, ayaklanma, iç karışıklık veya diğer benzer olaylar nedeniyle zarar gören Akit Taraflardan her birinin yatırımcıları, diğer Akit Tarafça kendi yatırımcılarına ya da herhangi üçüncü bir ülke yatırımcılarına uygulanan muameleden daha az elverişli olmayacak şekilde bu tür kayıplarla ilgili olarak benimsenecek işlemlerden hangisi en elverişli ise o muameleyle tâbi tutulacaklardır.

### **MADDE 6**

#### **Transferler**

(1). Her bir Akit Taraf, diğer Akit Tarafın, yatırımcılarının yatırılmış varlıklarının, vergi yükümlülüklerini yerine getirildikten sonra, serbestçe transferine izin verecektir. Bu transferler, herbir Akit Tarafın yürürlükteki kambiyo rejimleri çerçevesinde, özellikle ancak sınırlayıcı olmamak koşuluyla şunları içerir:

(a) Yatırılmış sermaye ve yatırımın bakımı ya da tevsi için kullanılan tüm tutarlar,

(b) kâr, temettü, faiz, royalti ve diğer gelirler;

(c) yatırımlarla ilgili borçların geri ödemesi için gerekli tutarlar;

(d) bir yatırımın tamamının veya bir kısmının satışı veya tasfiyesinden elde edilen kazançlar,

(e) Madde 4 ve 5 çerçevesinde ödenebilir tazminatlar,

(f) diğer Tarafın ülkesinde bir yatırımla ilgili çalışma izni almış olan bir Tarafın vatandaşlarının elde ettikleri maaşlar, haftalık ücretler ve diğer ödemeler,

(2). Birinci paragrafta sözü geçen transferler, gecikmesiz olarak, konvertibl bir para birimi ile, transfer tarihinde uygulanan kur üzerinden ve cari kambiyo mevzuatı çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

(3). Bu maddede sağlanan garantiler en azından benzer durumlarda en çok kayırılan ülke yatırımcılarına tanınanlara eşit olacaktır.

### **MADDE 7**

#### **Halefiyet**

(1). Akit Taraflardan birinin bir yatırımcısına, diğer Akit Tarafın ülkesindeki bir yatırımıyla ilgili ticari olmayan risklere karşı hukuki bir sigorta çerçevesinde, bir dahilinde bir tazminat ödenmişse, diğer Akit Taraf, sigortalayanın yatırımcının her türlü hak ve iddiasına halefiyetini tanıyacaktır.

(2). Söz konusu yatırımla ilgili sigorta kapsamında, sigortalayan yatırımcının kullanmaya yetkili olduğu tüm hakları kullanabilecektir.

(3). Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımının sigortacısı arasındaki uyuşmazlıklar, bu Anlaşmanın 8. maddesi doğrultusunda çözümlenecektir.

#### **MADDE 8**

##### **Yatırımlara İlişkin Uyuşmazlıkların Çözümü**

(1). Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasındaki yatırımla ilgili uyuşmazlıklar, mümkün olduğunca iyi niyetle, uyuşmazlığın tarafları arasında karşılıklı görüşme ve müzakereler yoluyla çözümlenmeye çalışılacaktır.

(2). Eğer uyuşmazlıklar, yazılı bir bildirim tarihinden itibaren altı ay içinde, bu yolla çözümlenemezse; uyuşmazlık, yatırımcının tercihiyle aşağıdaki mercilerden birine sunulabilir:

(a) Yatırımın ülkesinde yapıldığı Akit Tarafın yetkili mahkemesi

ya da

(b) i) Washington'da 18 Mart 1965'de imzaya açılan "Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü" Sözleşmesi ile kurulmuş olan Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID),

ya da

ii) Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonunun Tahkim Kurallarına göre bu maksatla kurulacak bir tahkim mahkemesi (UNCITRAL),

(3). Akit Taraflardan hiçbirisi, duruşmaların herhangi bir evresinde ya da nihai kararın uygulanmasında itirazda bulunamaz.

(4). Tahkim Kurulu kararını yatırımın ülkesinde yapıldığı ve uyuşmazlığa taraf olan Akit Tarafın kanunlar ihtilafına ilişkin kuralları da içeren ulusal hukukuna, bu Anlaşmanın hükümlerine, yatırıma ilişkin özel anlaşmaların hükümlerine ve uluslararası hukukun hükümlerine dayandıracaktır.

(5). Tahkim kararı; uyuşmazlığın bütün tarafları için kesin ve bağlayıcı olacaktır. Her Taraf verilen kararları kendi kanunları çerçevesinde yerine getirecektir.

#### **MADDE 9**

##### **Akit Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü**

(1). Akit Taraflar arasındaki işbu Anlaşmanın yorumu veya uygulaması ile ilgili her türlü uyuşmazlık, mümkün olduğunca diplomatik kanallarla çözümlenmeye çalışılacaktır.

(2). Akit Taraflar arasındaki bir uyuşmazlık, müzakerelerin başladığı tarihten itibaren altı ay içinde bu yöntemle uzlaşmaya ulaşılmazsa, Akit Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine bir tahkim heyetine götürülebilir.

(3). Tahkim Heyeti aşağıdaki şekilde oluşturulacaktır:

Herbir Akit Taraf heyetin bir üyesini tayin edecek, ve bu iki üye, üçüncü bir ülke vatandaşı olan üçüncü bir hakemi heyetin başkanı olarak seçeceklerdir. Bir Akit Tarafın diğer Akit Tarafa uyuşmazlığın tahkim heyetine sunulması konusunda bildirimde bulunmasını müteakip üç ay içinde iki üye; beş ay içinde de başkan tayin edilecektir.

(4). Bu maddenin 3. paragrafında belirtilen süreler içinde gerekli atamalar yapılamazsa, Akit Taraflardan herbiri Uluslararası Adalet Divanı'nın Başkanından bu atamaları yapmasını talep edebilir. Başkan Akit Taraflardan birinin vatandaşı ise ya da belirtilen konularda görevini yerine getirmekten alıkonulursa gerekli atamaları yapmak üzere Başkan yardımcısı davet edilecektir. Başkan yardımcısı da Akit Taraflardan birinin vatandaşı ise veya anılan görevi yerine getirmekten alıkonulursa Akit Taraflardan birinin vatandaşı olmayan en kıdemli Uluslararası Adalet Divanı üyesi atamaları yapmak üzere davet edilecektir.

(5). Tahkim Heyeti bu Anlaşmanın hükümlerine ve uluslararası hukukun yasa ve prensiplerine dayandıracığı kararını oy çokluğuyla alacaktır. Bu karar her iki Akit Taraf için de nihai ve bağlayıcı olacaktır.

(6). Tahkim Heyeti kendi usul kurallarını tayin edecektir.

(7). Herbir Akit Taraf kendi heyet üyesinin ve tahkim sürecindeki temsilinin masrafını karşılayacak; Başkanın masrafı ve diğer masraflar Akit Taraflarca eşit olarak ödenecektir.

#### **MADDE 10**

##### **Uygulama**

İşbu Anlaşma, gelecekteki uygulamalarla ilgili olarak, hususunda, yürürlüğe girişinden önce Akit Taraflardan birisinin yatırımcıları tarafından diğer Akit Tarafın ülkesinde, bu ülkenin yasa ve nizamlarına uygun biçimde,

konvertibl para birimiyle yapılmış yatırımları da kapsar. Ancak bu Anlaşma yürürlüğe girmesinden önce ortaya çıkan uyuşmazlıklar hususunda uygulanmayacaktır.

#### **MADDE 11**

#### **Yürürlüğe Girme, Süre ve Sona Erme**

(1). İşbu Anlaşma onaya sunulacak ve her iki Akit Taraf tarafın kendi ülkelerinde anayasal gereklilikleri yerine getirdiklerine ilişkin yazılı bildirimlerinden sonrakinin tarihinden itibaren otuz gün içinde yürürlüğe girecektir.

Anlaşma on yıllık bir dönem için yürürlükte kalacak ve Akit Taraflardan birince sona erdirilmediği sürece yürürlükte kalacaktır. Akit Taraflardan herbirinin Anlaşmanın bitiş tarihinden en az altı ay önce yazılı olarak feshi ihbarda bulunarak, Anlaşmayı sona erdirme hakkı saklıdır.

(2). Sona ermesi halinde, işbu Anlaşmanın hükümleri, bitiminden önce herhangi bir zamanda yapılan yatırımlar için, daha sonra genel uluslararası hukuk kurallarının uygulanması hususunda herhangi bir önyargı olmaksızın, on yıl süreyle yürürlükte kalacaktır.

Bu Anlaşmayı Akit Tarafların tam yetkili temsilcileri, huzurlarında imzalamışlardır.

8.4.1997 tarihinde Rabat'da Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde hepsi de asıl olarak imzalanmıştır.

Yorumda farklılık olması halinde İngilizce metin esas alınacaktır.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ**  
**HÜKÜMETİ ADINA**

**FAS KRALLIĞI**  
**HÜKÜMETİ ADINA**